

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHẠM MỸ ĐỨC

PHÁT TRIỂN HẠ TẦNG KINH TẾ - XÃ HỘI NÔNG THÔN
TỈNH THÁI NGUYÊN GIAI ĐOẠN 2001 - 2011

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC ĐỊA LÍ

THÁI NGUYÊN, NĂM 2012

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHẠM MỸ ĐỨC

PHÁT TRIỂN HẠ TẦNG KINH TẾ - XÃ HỘI NÔNG THÔN
TỈNH THÁI NGUYÊN GIAI ĐOẠN 2001 - 2011

Chuyên ngành: Địa lí học

Mã số: 60 31 95

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC ĐỊA LÍ

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Xuân Trường

THÁI NGUYÊN, NĂM 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực, chưa được sử dụng cho bảo vệ một học vị nào. Nguồn tài liệu được sử dụng cho việc hoàn thành luận văn đã được sự đồng ý của các cá nhân và tổ chức. Các thông tin, tài liệu trình bày trong luận văn này đã được ghi rõ nguồn gốc.

Tác giả: Phạm Mỹ Đức

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian nghiên cứu, thực hiện đề tài này, tôi đã nhận được sự quan tâm, giúp đỡ của Ban Giám hiệu, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Thái Nguyên, Sở Tài nguyên và Môi trường Thái Nguyên, Cục Thống kê tỉnh Thái Nguyên,... các thầy giáo, cô giáo, bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp này tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới:

1. TS. Nguyễn Xuân Trường - Đại học Thái Nguyên, đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình hoàn thành Luận văn này.

2. Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Địa lý và các thầy giáo, cô giáo giảng dạy chuyên ngành của Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập.

3. Cục Thống kê tỉnh Thái Nguyên, các cơ quan sở, ban, ngành tỉnh Thái Nguyên, cùng bạn bè đồng nghiệp và người thân đã quan tâm giúp đỡ và động viên tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Trong quá trình thực hiện đề tài luận văn, bản thân tôi đã có nhiều cố gắng nhưng không tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy, tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các thầy, cô và các bạn đồng nghiệp để đề tài luận văn được hoàn thiện hơn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2012

Học viên:

Phạm Mỹ Đức (Khóa học 2010 - 2012)

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục viết tắt	iv
Danh mục các bảng.....	v
Danh mục các hình.....	vi
MỞ ĐẦU	0
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục tiêu, nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
4. Giới hạn phạm vi nghiên cứu	4
5. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu đề tài.....	5
6. Cấu trúc luận văn.....	7
PHẦN NỘI DUNG	8
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN HẠ TẦNG KINH TẾ - XÃ HỘI NÔNG THÔN	8
1.1. Cơ sở lý luận về phát triển hạ tầng kinh tế- xã hội nông thôn	8
1.1.1. Khái niệm hạ tầng kinh tế - xã hội.....	8
1.1.2. Khái niệm về hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn.....	9
1.1.3. Các bộ phận cấu thành hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn	10
1.2. Thành tựu và hạn chế phát triển kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn ở Việt Nam và vùng Trung du và miền núi phía Bắc.....	22
1.2.1. Thành tựu và hạn chế phát triển kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn ở Việt Nam.....	22
1.2.3. Một số bài học kinh nghiệm rút ra từ phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn.....	29
<i>Tiểu kết chương 1</i>	31
CHƯƠNG 2: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN HẠ TẦNG KINH TẾ - XÃ HỘI NÔNG THÔN TỈNH THÁI NGUYÊN GIAI ĐOẠN 2001 - 2011	32
2.1. Các nhân tố ảnh hưởng tới sự phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn tỉnh Thái Nguyên.....	32
2.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	32
2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội	37
2.1.3. Chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước và tỉnh Thái Nguyên về phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn	42
2.1.4. Đánh giá những thuận lợi, khó khăn ảnh hưởng đến phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn tỉnh Thái Nguyên	44

2.2. Thực trạng phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2001 - 2011	48
2.2.1. Hệ thống hạ tầng kinh tế - kỹ thuật nông thôn	48
2.2.2. Hệ thống hạ tầng xã hội nông thôn	59
2.2.3. Tác động của hạ tầng kinh tế - xã hội đến sự phát triển nông thôn.....	63
2.3. Một số bài học kinh nghiệm về phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn ở Thái Nguyên.....	68
2.3.1. Phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn cần phải xuất phát từ nhu cầu của sự nghiệp CNH, HĐH nông thôn, phải gắn với quy hoạch tổng thể phát triển KT-XH của tỉnh.....	69
2.3.2. Công tác quy hoạch phát triển hạ tầng kinh tế-xã hội nông thôn phải đi trước một bước.....	70
2.3.3. Phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn phải đảm bảo tính đồng bộ và hiệu quả	70
2.3.4. Tăng cường xã hội hóa trong việc quản lý, đầu tư xây dựng, khai thác và sử dụng hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn.....	71
2.3.5. Quản lý tốt quá trình đầu tư xây dựng, khai thác và sử dụng hạ tầng kinh tế-xã hội nông thôn	72
<i>Tiểu kết chương 2</i>	73
CHƯƠNG 3: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN HẠ TẦNG KINH TẾ - XÃ HỘI NÔNG THÔN TỈNH THÁI NGUYÊN GIAI ĐOẠN 2011-2020	74
3.1. Định hướng phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn tỉnh Thái Nguyên đến năm 2020	74
3.1.1. Căn cứ đề xuất định hướng.....	74
3.1.2. Định hướng phát triển nông nghiệp, nông thôn Thái Nguyên.....	80
3.1.3. Định hướng phát triển hạ tầng kinh tế-xã hội nông thôn Thái Nguyên đến năm 2020	83
3.2. Một số giải pháp thực hiện định hướng phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn tỉnh Thái Nguyên	91
3.2.1. Giải pháp về quy hoạch phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn	91
3.2.2. Giải pháp về huy động và sử dụng vốn phát triển hạ tầng nông thôn	94
3.2.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất cho phát triển hạ tầng kinh tế- xã hội nông thôn.....	96
3.2.4. Giải pháp về đổi mới cơ chế đầu tư hạ tầng KT-XH nông thôn.....	97
3.2.5. Giải pháp về đào tạo nguồn nhân lực và điều hành, quản lý.....	98
3.2.6. Giải pháp kỹ thuật công nghệ phát triển hạ tầng nông thôn.....	99
<i>Tiểu kết chương 3</i>	100
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	101
TÀI LIỆU THAM KHẢO	104

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Viết đầy đủ	Chữ viết tắt	Viết đầy đủ
CCN	Cụm công nghiệp	KT-XH	Kinh tế - xã hội
CNXH	Chủ nghĩa xã hội	THCS	Trung học cơ sở
CNH	Công nghiệp hóa	THPT	Trung học phổ thông
GTNT	Giao thông nông thôn	THCN	Trung học chuyên nghiệp
HĐH	Hiện đại hóa	TP	Thành phố
KCN	Khu công nghiệp	TX	Thị xã
KHHGD	Kế hoạch hóa gia đình	UBND	Ủy ban nhân dân

DANH MỤC BẢNG BIỂU

STT	Bảng số	Tên bảng	Trang
1	Bảng 1.1	Kết cấu hạ tầng nông thôn một số tỉnh khó khăn nhất vùng Trung du và miền núi phía Bắc 2011	27
2	Bảng 2.1	Biến động sử dụng đất tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2001-2011	35
3	Bảng 2.2	Dân số và mật độ dân số tỉnh Thái Nguyên phân theo huyện/thành phố/ thị xã năm 2011	38
4	Bảng 2.3	Dân số trung bình nông thôn phân theo huyện/thành phố/thị xã giai đoạn 2001 - 2011	39
5	Bảng 2.4	Kết cấu hạ tầng GTNT của tỉnh Thái Nguyên năm 2011 so với cả nước và khu vực	48
6	Bảng 2.5	Kết cấu hạ tầng giao thông nông thôn Thái Nguyên năm 2011	50
7	Bảng 2.6	Tỷ lệ đường giao thông nông thôn Thái Nguyên chia theo mức độ cứng hóa năm 2011	51
8	Bảng 2.7	Tình hình sử dụng điện khu vực nông thôn tỉnh Thái Nguyên năm 2011	53
9	Bảng 2.8	Tổng hợp hiện trạng các công trình thủy lợi toàn tỉnh	55
10	Bảng 2.9	Thực trạng hệ thống chợ nông thôn trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên	58
11	Bảng 2.10	Tỷ lệ trường học kiên cố khu vực nông thôn chia theo các đơn vị hành chính năm 2011	61
12	Bảng 2.11	Số trường học được công nhận đạt chuẩn quốc gia khu vực nông thôn chia theo các đơn vị hành chính năm 2011	62
13	Bảng 2.12	Tình hình y tế khu vực nông thôn chia theo các đơn vị hành chính năm 2011	63
14	Bảng 2.13	Cơ cấu sản xuất nông nghiệp phân theo các ngành	65
15	Bảng 2.14	Số hộ nghèo và tỷ lệ hộ nghèo phân theo các địa phương của tỉnh Thái Nguyên năm 2010 -2011 (theo chuẩn nghèo giai đoạn 2011 - 2015)	67

DANH MỤC HÌNH

STT	Tên	Nội dung	Trang
1	Hình 2.1	Lược đồ hành chính tỉnh Thái Nguyên	33
2	Hình 2.2	Cơ cấu lao động tỉnh Thái Nguyên phân theo các khu vực kinh tế năm 2006, 2011	40
3	Hình 2.3	Tình hình tăng trưởng kinh tế của tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2005 - 2011	41
4	Hình 2.4	Cơ cấu GDP theo giá trị thực tế phân theo 3 khu vực kinh tế giai đoạn 2001 - 2011	41
5	Hình 2.5	Lược đồ Hiện trạng phát triển hạ tầng giao thông nông thôn tỉnh Thái Nguyên (năm 2011)	49
6	Hình 2.6	Biểu đồ thể hiện số thôn, xã của tỉnh Thái Nguyên có điện giai đoạn 2001 - 2011	52
7	Hình 2.7	Lược đồ Hiện trạng phát triển giáo dục và y tế nông thôn tỉnh Thái Nguyên (năm 2011)	60
8	Hình 2.8	Thu nhập bình quân đầu người một tháng theo giá thực tế của khu vực nông thôn giai đoạn 2004 - 2011	66
9	Hình 3.1	Bản đồ Quy hoạch phát triển giao thông vận tải tỉnh Thái Nguyên đến năm 2015	85
10	Hình 3.2	Bản đồ Quy hoạch phát triển trung tâm thương mại, chợ tỉnh Thái Nguyên đến năm 2015	88

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Ngày 5 tháng 8 năm 2008, Ban Chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Việt Nam đã ban hành Nghị quyết số 26-NQ/T.U "Về nông nghiệp, nông dân, nông thôn". Nghị quyết nhận định, sau hơn 20 năm thực hiện đường đổi mới, dưới sự lãnh đạo của Đảng, nông nghiệp, nông dân, nông thôn nước ta đã đạt được thành tựu khá toàn diện và to lớn. Tuy nhiên, những thành tựu đạt được chưa tương xứng với tiềm năng, lợi thế và nguồn lực phát triển nông nghiệp, đồng thời sự phát triển chưa đồng đều giữa các vùng trong cả nước. Nông nghiệp phát triển còn kém bền vững, tốc độ tăng trưởng có xu hướng giảm dần, sức cạnh tranh thấp, chưa phát huy tốt nguồn lực cho phát triển sản xuất. Vì vậy, trong các mục tiêu, nhiệm vụ đề ra thực hiện Nghị quyết số 26NQ/TU thì phát triển kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn có ý nghĩa quan trọng, đó là phát triển đồng bộ kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn, trước hết là hệ thống thủy lợi, giao thông thông, cấp điện sinh hoạt cho hầu hết dân cư, các cơ sở công nghiệp và dịch vụ ở nông thôn; đảm bảo cơ bản điều kiện học tập chữa bệnh, sinh hoạt văn hoá, thể dục thể thao ở hầu hết các vùng nông thôn.

Tiếp tục thực hiện chủ chương phát triển nông nghiệp, nông thôn, Thủ tướng Chính phủ ký Quyết định số 800/QĐ-TTg ngày 4 tháng 6 năm 2010 phê duyệt Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020. Đây là chương trình tổng thể về phát triển kinh tế - xã hội, chính trị và an ninh quốc phòng trên địa bàn nông thôn toàn quốc. Trong 19 tiêu chí quốc gia về nông thôn mới thì có đến 10 tiêu chí đề cập đến phát triển hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn, đó là phát triển giao thông, thủy lợi, hệ thống điện, trường học, cơ sở văn hóa, chợ nông thôn, bưu điện - viễn thông, giáo dục, y tế, môi trường.